El Diacrític | | Actualitzat el 24/01/2017 a les 07:00

?Vaixells de gas, onada de fred i tarifes d'electricitat pels núvols

Arnau Comajoan furga en els veritables motius de la pujada de la llum aquests dies que precisament ha augmentat la demana per l'onada de fred | «La qüestió de fons és la naturalesa del propi sector elèctric, que sota la cara per alguns amable de la liberalització, en realitat està en mans de les grans empreses de l'oligopoli, amb una regulació governamental mínima que a sobre els hi va a favor. La solució passa per la nacionalització de tot el sistema elèctric, com a sector estratègic que és»

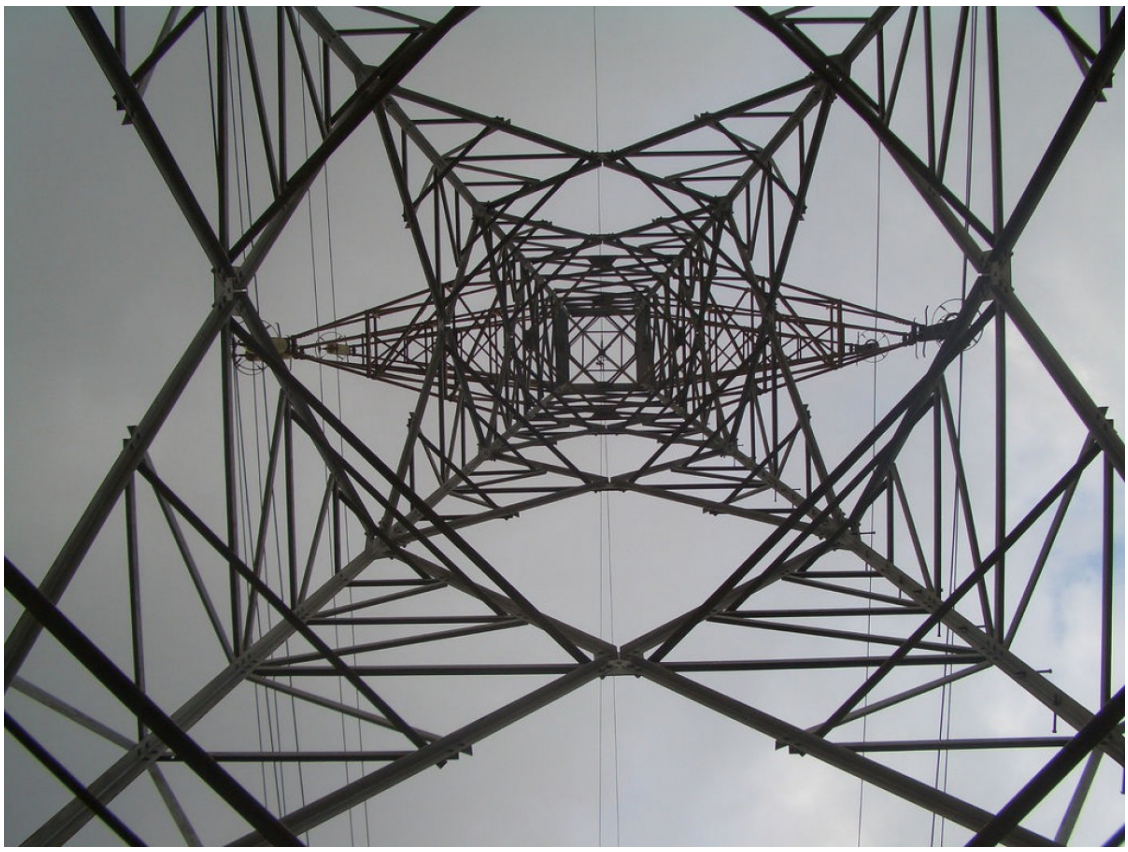

Torre elèctrica | Castellers d'Esplugues

Aquests dies, en plena onada de fred, és notícia la brutal pujada dels preus de l'electricitat a l'Estat espanyol en determinades hores. Abans, fins la Reforma del Sector Elèctric que va dur a terme el PP el 2013, la clatellada amb el preu de l'electricitat la rebíem just després de les campanades l'1 de gener. Des de llavors, en canvi, el preu de l'electricitat varia segons l'hora del dia en què l'estiguem consumint, d'acord amb uns preus que es fixen el dia abans, si ens acollim a la tarifa més comuna, la del PVPC -Preu Voluntari per al Petit Consumidor-, que substitueix l'antiga «tarifa regulada» (i que tothom té per defecte si no n'ha demanat una altra).

Darrere aquesta variació de preus segons cada hora de cada dia hi ha, almenys, dues qüestions rellevants a tenir en compte.

En primer lloc, cal saber que aquests preus són una repercussió directa del preu que les empreses comercialitzadores dels contractes de la tarifa PVPC han de pagar al mercat majorista de l'electricitat (on hi ha tota l'electricitat produïda i abocada a la xarxa), és a dir, una repercussió directa del cost que ha tingut produir aquesta electricitat a les centrals productores. A més, perquè una empresa comercialitzadora d'electricitat pugui subministrar electricitat amb la tarifa PVPC ha de tenir la condició de comercialitzadora de referència, amb requisits com per exemple tenir un capital social de 500.000? com a mínim o 25.000 clients (en definitiva, requisits que fan que només puguin ser-ho les empreses de l'oligopoli: Endesa, Gas Natural-Fenosa, Iberdrola...). Davant d'aquest fet que pot semblar innocu per als consumidors, o fins i tot pot arribar a fer pensar en certa eficiència («que bé, paguem just d'acord amb el que ha costat produir l'energia, i no ens la colen»), s'amaga el secret de les pujades brusques com les d'aquests dies. I és que fixant el preu de l'electricitat d'aquesta manera, les companyies s'asseguren cobrar tot el que els ha costat comprar l'energia al mercat majorista, amb una precisió tan gran com fixant un preu diferent segons com pugui variar el cost cada hora del dia. Amb un preu fix per kWh (la unitat de mesura de l'energia elèctrica més comuna), si el cost de produir l'energia pugés, aleshores les companyies no tindrien el mateix marge de benefici, sinó que variaria i això no els afavoreix. Per altra banda, des de la perspectiva de qui consumeix (i paga) l'electricitat, es produeix una gran incertesa pel preu de la llum, que varia cada hora de cada dia, i fins al dia abans no se saben els preus horaris del dia següent. I pot ser que el dia següent l'electricitat sigui un 10% més cara, tal qual. Clatellades cada dia. Ens trobem, doncs, davant d'una tarifació que exposa totalment el preu de l'electricitat que paguem els consumidors al cost que hagi tingut produir-la. Com si es tractés d'un luxe i no d'un subministrament bàsic.

L'altra qüestió significativa és la manera com es produeix l'electricitat en el sistema elèctric espanyol, que en determina el cost de la producció (que com hem comentat, llavors repercuteix directament en el preu). Segons la demanda d'energia elèctrica que hi ha, es posen en marxa les diverses centrals productores d'electricitat, amb un ordre segons el tipus de central. Les primeres a posar-se en funcionament són les nuclears, que produeixen l'electricitat de manera més *barata* i a més no poden anar-se engegant i parant per qüestions tècniques, juntament amb les renovables. I successivament van entrant en funcionament la resta de centrals productores segons el cost que tingui fer-les funcionar: les centrals tèrmiques de carbó, les de cicle combinat amb gas natural...

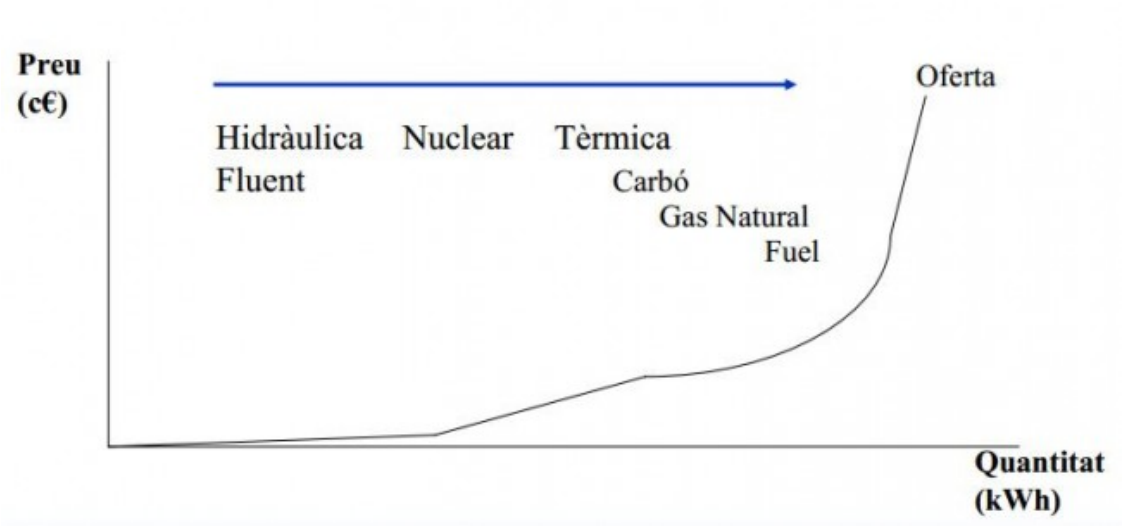

Gràfic 1 | Variació del cost de producció de l'electricitat segons el tipus de centrals que hi intervenen en funció de la demanda (extret de Factor Energia)

Per tant, tal com es pot veure en el gràfic 1, com més gran sigui la demanda d'electricitat, més puja el cost total de produir-la. A més, degut al procés de cassació de caràcter marginalista que té lloc a l'hora de determinar el cost en el mercat majorista, el valor d'aquest cost està encara per sobre del cost real. En definitiva, però, cal quedar-se amb la idea que quan la demanda és gran com perquè entrin en funcionament centrals tèrmiques de carbó i de gas, el cost de l'energia -i per tant, el preu- puja de manera exponencial. No cal dir que les grans empreses de l'oligopoli controlen gran part de les centrals productores i que poden enginyar-se-les per parar una central d'un cert tipus per forçar canvis de preu (gràfic 2).

Amb aquesta segona qüestió, més enllà de l'onada de fred, resulta important tenir en compte la compra d'electricitat que l'Estat francès fa al sistema elèctric espanyol actualment. L'Estat francès té un sistema elèctric basat en gran mesura en l'energia nuclear, i els darrers mesos ha hagut de parar gairebé la meitat de les centrals nuclears per revisar-les (coses que tenen les centrals amb un alt risc de seguretat). Per tal de tenir electricitat, n'ha importat del sistema elèctric espanyol. Què ha causat això? Doncs ha creat una demanda extra en el sistema elèctric espanyol que ha fet posar en funcionament més centrals tèrmiques de gas natural, etc. i, conseqüentment, ha fet apujar el preu per als consumidors d'electricitat del sistema elèctric espanyol. Es pot dir, llavors, que el model francès basat en les nuclears encareix el consum d'electricitat a l'Estat espanyol. Mentre que vés a saber qui es deu embutxacar el que paguen els francesos per la compra d'electricitat, els consumidors del sistema elèctric espanyol està clar que no. Un sistema alternatiu amb renovables haurien de muntar, i no pas anar a comprar energia d'altres llocs. Grans compravendes interestatals d'electricitat com aquesta ens regalen coses com la MAT al nostre territori.

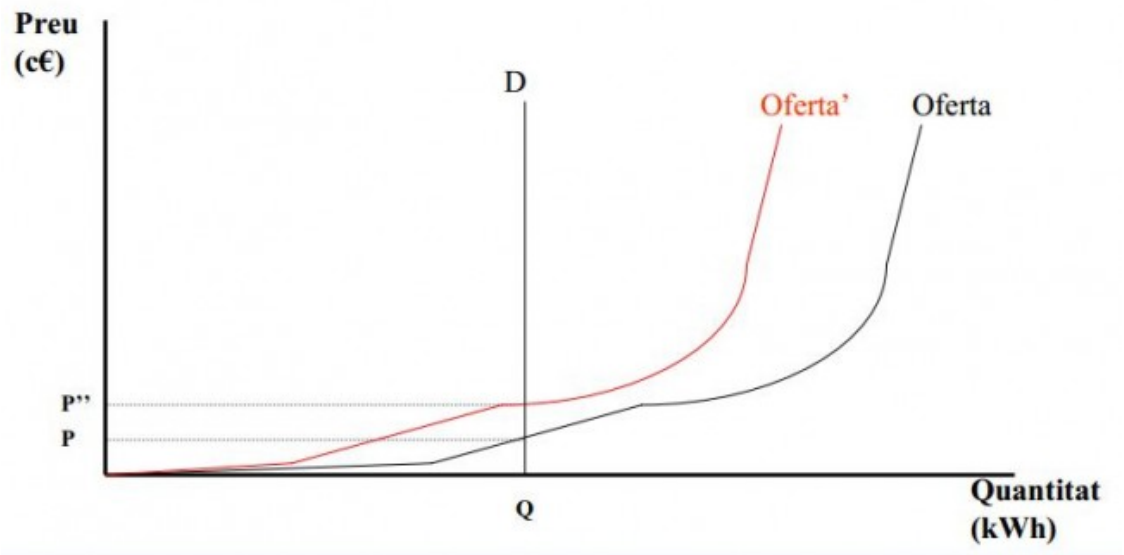

Gràfic 2 | Variació de la corba del cost de producció en parar el funcionament d'una central nuclear. Per la mateixa quantitat d'electricitat (Q) es pagaria el preu P'' en comptes de P. (extret de Factor Energia)

Exposat tot això, unes quantes valoracions:

Si la producció amb energies renovables tingués més pes en el sistema elèctric, aquestes

podrien cobrir una demanda molt més alta i així s'evitaria que el preu es disparés pel fet que hagin d'entrar en funcionament centrals tèrmiques. Resulta encara més lògic i evident que hauria de ser així després de veure el sol que fa aquí -molt més que al centre i al nord d'Europa-, i que per fer funcionar les centrals de gas natural en episodis com el d'aquests dies cal fer venir vaixells plens de gas. Però els successius governs espanyols prefereixen això, i no tan sols no promouen la implantació de les renovables sinó que il·legalitzen l'autoconsum.

El PVPC no és l'única tarifa a la qual ens podem acollir. Hi ha la modalitat dels contractes *lliures* amb totes les comercialitzadores, amb un preu fixat per kWh per cada comercialitzadora, que varia segons uns períodes racionals, i no cada hora del dia. Fixant aquest preu, la comercialitzadora s'ha d'assegurar poder comprar l'electricitat dels seus consumidors al mercat majorista, per la qual cosa, de mitjana, el preu tampoc varia gaire (o sí, si la comercialitzadora et cola un preu massa alt). Aquesta modalitat és el cas dels contractes amb Som Energia, que té la mateixa tarifa des del juliol de l'any passat, decidida en l'assemblea de socis -és cooperativa. D'aquesta manera no hi ha incertesa respecte el preu que s'està pagant en cada moment. I a més, Som Energia certifica que el valor de tota la seva electricitat té un origen renovable i, per què no dir-ho, és el contracte que més fot a les empreses de l'oligopoli (dins del sistema elèctric i de la legalitat, clar).

Està clar que la qüestió de fons és la naturalesa del propi sector elèctric, que sota la cara per alguns amable de la *liberalització*, en realitat està en mans de les grans empreses de l'oligopoli, amb una regulació governamental mínima que a sobre els hi va a favor. La solució passa per la nacionalització de tot el sistema elèctric, com a sector estratègic que és, i que ha de garantir un subministrament bàsic a les persones. I aleshores, establir uns preus justos que no depenguin de les circumstàncies de la producció ni puguin estar controlats per interessos ni en funció de beneficis privats. Tampoc que depenguin de les lleis del mercat, com sembla que l'Errejón, pel que deia la setmana passada, trobaria normal. Per endegar coses com aquesta també volem la independència, encara que sembli difícil d'imaginar amb gent que no es digna ni a aplicar mesures socialdemòcrates en uns pressupostos.

Per acabar, just dir que no m'agrada haver d'emmarcar tot un article en l'Estat espanyol, però la realitat del sistema elèctric és la que és.